

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TA'LIM TIZIMI RIVOJLANISHINING
KONSEPTUAL ASOSLARI**

XULKAROY KARIMOVA HUSANJON QIZI

*Andijon davlat pedagogika instituti
Fanlar fanlar fakulteti biologiya yo'nalishi talabasi*

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada jahonda va mamlakatimizda ta'lim barqaror taraqqiyotni ta'minlaydigan asosiy kuch sifatida e'tirof etilib, kompetensiyaviy yondashuvlar asosida ta'lim jarayonini innovatsion tashkil etish, pedagogik diagnostika metodlaridan optimal foydalanish strategiyalari samaradorligini oshirish va usullarini takomillashtirish orqali tahsil oluvchilar uchun ularning hayoti davomida sifatli ta'lim olish imkoniyatini yaratish alohida dolzarblik kasb etmoqda. Bu esa, har tomonlama yetuk, komil insonni shakllantirish masalasining ko'p qirrali va murakkabligi pedagogikaning hozirgi zamon ta'lim nazariyasi va amaliyoti uchun muhimligini ko'rsatib beradi. Bu vazifa o'qituvchi mahorati, uning yetukligi, chuqur kasbiy bilimi, ko'nikma va malakasi, maxsus bilimi orqali amalga oshirish zaruratini yuzaga keltirmoqa.

Kalit so'zlar: *pedagogika, fan taraqqiyoti, kategoriya, shaxs, tarbiya, ta'lim, bilim, ko'n ikma, malaka, shakllaniish, rivojlanish, pedagogik muhi, shaxs kamolotini ta'minlas, ta'limiy konsepsiyalar.*

ABSTRACT

In this article, education in the world and in our country is recognized as the main force that ensures sustainable development, innovative organization of the educational process based on competence approaches, increasing the efficiency of strategies for the optimal use of pedagogical diagnostic methods and improving the methods for students throughout their life. creating the opportunity to receive quality education is gaining special relevance. This shows the importance of pedagogy for the theory and practice of modern education, the multifaceted and complex nature of the issue of forming a mature, perfect person in all respects. It is necessary to realize this task through the teacher's skills, his maturity, deep professional knowledge, skills and qualifications, and special knowledge.

Keywords: *pedagogy, development of science, category, personality, upbringing, education, knowledge, skill, competence, formation, development, pedagogical meaning, ensure personal perfection, educational concepts.*

АННОТАЦИЯ

В данной статье образование в мире и в нашей стране признается главной силой, обеспечивающей устойчивое развитие, инновационную организацию

образовательного процесса на основе компетентностных подходов, повышение эффективности стратегий оптимального использования методов педагогической диагностики и совершенствования методы для учащихся на протяжении всей их жизни. Особую актуальность приобретает создание возможности получить качественное образование. Это показывает значение педагогики для теории и практики современного образования, многогранный и сложный характер проблемы формирования зрелой, совершенной во всех отношениях личности. Реализовать эту задачу необходимо через мастерство педагога, его зрелость, глубокие профессиональные знания, навыки и квалификацию, специальные знания.

Ключевые слова: педагогика, развитие науки, категория, личность, воспитание, образование, знание, умение, компетентность, становление, развитие, педагогический смысл, обеспечение личностного совершенствования, образовательные концепции.

KIRISH

Ta'lim jarayonini innovatsion tashkil etishda pedagogika sohasidagi bilimlardan foydalanish, ularni amaliyotda qo'llash metodlarini takomillashtirish bo'yicha AQSh, Buyuk Britaniya, Yaponiya, Germaniya, Xitoy, Singapur, Janubiy Koreya kabi dunyoning rivojlangan mamlakatlarida ta'lim sohasini modernizatsiyalash, innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish, o'qitishning didaktik asoslarini global strategiyalar sifatida pedagogik amaliyotga tatbiq etish tendensiyalari kuzatilmoqda. Rivojlangan mamlakatlarda ta'lim eng noyob kapital sifatida qadrlanayotgan bugungi sharoitda uzluksiz ta'limning barcha bosqichlarida "ta'lim sifatini baholash jarayoni va vositalarini takomillashtirish, erishilgan natijalarni aniqlash imkonini beruvchi mexanizmlarni amaliyotga joriy etish» dolzarb vazifa etib belgilandi.[1] Jahonda va mamlakatimizda ta'lim barqaror taraqqiyotni ta'minlaydigan asosiy kuch sifatida e'tirof etilib, kompetensiyaviy yondashuvlar asosida ta'lim jarayonini innovatsion tashkil etish, pedagogik diagnostika metodlaridan optimal foydalanish strategiyalari samaradorligini oshirish va usullarini takomillashtirish orqali tahsil oluvchilar uchun ularning hayoti davomida sifatli ta'lim olish imkoniyatini yaratish alohida dolzarblik kasb etmoqda. Bu esa, har tomonlama yetuk, komil insonni shakllantirish masalasining ko'p qirrali va murakkabligi pedagogikaning hozirgi zamon ta'lim nazariyasi va amaliyoti uchun muhimligini ko'rsatib beradi. Bu vazifa o'qituvchi mahorati, uning yetukligi, chuqur kasbiy bilimi, ko'nikma va malakasi, maxsus bilimi orqali amalga oshirish zaruratini yuzaga keltirmoqda.[2] Uzluksiz ta'lim tizimida yuksak malakali, ijodkorlik va tashabbuskorlik qobiliyatiga ega, kasbiy va hayotiy muammolarni mustaqil hal qila oladigan, yangi texnika va texnologiyalarga tez moslanishga layoqatli kadrlarni tayyorlashda pedagogika sohasidagi bilimlardan foydalanish strategiyalarini

takomillashtirishni taqozo etmoqda. Mustaqilligimizning dastlabki kunlaridanoq uzluksiz ta'lim tizimidagi islohotlar ta'lim jarayonlarini innovatsion tashkil etish va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirishga, ta'lim sifati va samaradorligini oshirishda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishlar va zamonaviy talablarga mos keladigan, demokratik tamoyillarga asoslangan modernizatsiyalashgan ta'lim boshqaruvini tashkil etishga imkoniyat yaratildi. Ayni paytda nopedagogik oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan, o'zining kelajakdagi kasbini pedagogika sohasi bilan bog'lovchi talabalarga innovatsion ta'lim mazmunini ilmiy asosda o'rgatish, uning tashkiliy va texnologik asoslarini loyihalash, kelajakda rivojlanish tendensiyalarini ishlab chiqishga o'rgatishga zarurat tug' ilmoqda.[3] Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-sonli Farmonida belgilangan vazifalar asosida yuqori malakali kadrlarni tayyorlash, ilmiy va amaliy natijalarni amaliyotga joriy etishning samarali mexanizmlarini yaratish, uzluksiz ta'lim tizimini yanada takomillashtirish va rivojlantirish, ijodkorlik g'oyalariga asoslangan kasbiy salohiyat va insoniy sifatlarga ega bo'lish, pedagogik faoliyatni innovatsion tashkil qilish, tarbiyalayotgan yoshlarda intellektual sifatlarni bilan birga yuksak ma'naviy madaniyatni shakllantirish texnologiyalarini takomillashtirish muammolarining yechimini topish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ijtimoiy hayot sohalarida sodir bo'layotgan voqyea-hodisalarni to'g'ri talqin qilishda, murakkab pedagogik jarayonlarning yechimini topishda fan o'rnatgan qonun-qoidalar, tamoyillar zarur bo'ladi. Mana shunday jarayonlarni, yangiliklarni tahlil qilishda, ajdodlarimiz tomonidan yaratilgan ma'naviy-madaniy, diniy merosimizni avaylab, bilim va ko'nikmalarni yosh avlodga taqdim etishda, yangicha mantiqiy fikrlash malakasini shakllantirishda pedagogikaning ahamiyati salmoqlidir.[4]

ASOSIY QISM

Ma'lumki, har bir mustaqil fan o'zining predmeti va metodologik asoslariga ega. Respublikamizda zamonaviy fan olamida, ijtimoiy hayot sohalarida universal texnologiyalar bilan bog'liq jarayonlar sodir bo'layotganligi, fan va texnika yutuqlaridan unumli foydalanish orqali innovatsiyalarga keng yo'l ochilganligi mamlakatimiz jahon maydonida salobatli nufuzga ega bo'lib borayotganidan dalolat beradi. Ijtimoiy voqyelikda ta'lim va tarbiya masalalarini tahlil qilish, ichki qonuniyatlarini o'rganish, pedagogik jarayonni boshqarish, nazorat qilish, natijasini aniqlash va unga yangiliklarni kiritishda zamonaviy fan yutuqlaridan foydalanish lozim. Shu bois pedagogikaning predmeti va metodologiyasini chuqur o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan olganda, mualliflar tomonidan yaratilgan mazkur o'quv qo'llanma 5141000, 56430100, 5210200, 5130200, 5111600-ta'lim yo'nalishlarida tahsil oluvchi nopedagogik oliy ta'lim muassasalari bakalavrlari uchun mo'ljallangan bo'lib, unda amaldagi Namunaviy Dastur asosida ishlab chiqilgan o'quv

rejasiga monand mavzular ketma-ketlikda berilgan.[5] Har bir mavzudan so'ng talaba bilishi va egallashi lozim bo'lgan davlat talablariga tayangan holatda topshiriqlar keltirilgan. Mazkur o'quv qo'llanmada nopedagogik ta'lim yo'nalishida tahsil oluvchi bakalavrlar egallashlari lozim bo'lgan ta'lim sohasida davlat siyosatining asosiy tamoyillari, pedagogikaning ilmiy-nazariy asoslari, pedagogik fikrlarning rivojlanish taraqqiyoti, o'quv jarayonini tashkil etishning shakl va metodlariga quyilayotgan zamonaviy talablar, ta'lim sub'ektlarining shaxs sifatida rivojlanish omillari, yosh davrlarining o'ziga xosliklari, yaxlit ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish va amalga oshirish; tarbiya jarayonining qonuniyatlari va tamoyillari; pedagogik menejment mohiyati va o'ziga xos xususiyatlari, korreksion pedagogikaga oid malumotlar berilgan.[6] Har bir mavzu matnlaridan so'ng takrorlash va munozara o'tkazish uchun savollar, topshiriqlar, testlar, muammoli vaziyatlar taqdim etilgan. Bu alfozda tuzilgan matnlar o'quv mashg'uloti davomida talabalar egallagan bilimlarini reproduksiyalashga zamin yaratadi, kelgusida egallashlari lozim bo'lgan faoliyatida zarur manba bo'lib hisoblanadi, zamonaviy pedagogikadagi dolzarb masalalar ustida mustaqil, erkin fikrlashga, mulohaza yuritishga zamin yaratadi. Talabalarning kelgusidagi kasbiy, shaxsiy, umummadaniy kompetensiyasini oshiradi.[7]

XULOSA

Zamonaviy pedagogikaning ilmiy-tadqiqot usullari, uning metodologiyasi to'g'risida keng tushuncha berish, ushbu bilimlarni talabalar o'z ilmiy-amaliy faoliyati davomida qo'llay olishga zamin yaratish; milliy g'oya va asosiy pedagogik qonuniyatlar hamda tamoyillarga asoslangan holda o'quv-tarbiya ishlarini tashkil qilish; milliy g'oya va asosiy pedagogik qonuniyatlar hamda tamoyillariga asoslangan holda ta'lim-tarbiya ishlarini tashkil qilish; ta'limning asosiy shakllari (dars, amaliy mashg'ulot, darsdan tashqari ishlarni tashkil qilish); ta'limning asosiy shakllarini amaliyotda qo'llash; ta'lim va tarbiya metodlari, vositalaridan foydalana olish, aniq vaziyatlar uchun qulay variantlarini tanlash; o'quv va tarbiya jarayonida o'quvchilar jamoasini samarali boshqarish haqida ma'lumot berish; kasbiy musaqillik, sensor axborotlarni tezkorlikda anglash, o'z-o'zini boshqara olish, o'zaro ta'sir etish va hamkorlikda ishlash, pedagogik texnikani egallash haqida bakalavrlarga tushuncha berish orqali ularda kelgusidagi faoliyatini tashkil eta olish qobiliyatini rivojlantirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. –Toshkent: O'zbekiston, 2011y.
2. O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi qonuni /Barkamol avlod - O'zbekiston taraqqiyotining poydevori.-T.: “Sharq”nashriyot-matbaa konserni, 1998y.
3. O'zbekiston Respublikasining “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to'g'risida”gi qonuni / Barkamol avlod - O'zbekiston taraqqiyotining poydevori.- T.: “Sharq” nashriyot-matbaa konserni, 1998y.

4. “Yoshlarga oid davlat siyosati to’g’risidagi Qonun” 2016 yil 14 sentyabr.
5. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-2021 yillarda O’zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo’nalishi bo’yicha “Harakatlar strategiyasi”. 2017 y. 7 fevral.
6. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 20 apreldagi “Oliy ta’lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to’g’risida”gi PQ-2909 sonli qarori.
7. Mirziyoev Sh.M. Erkin va faravon, demokratik O’zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag’ishlangan oliy Majlis palatalarining qo’shma majlisidagi nutqi // Toshkent: “O’zbekiston”, 2016. – 56 b.